

Skolverket
106 20 Stockholm

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ FÖRSLAG TILL ÄNDRINGAR I LÄROPLANER VAD GÄLLER KUNSKAPSOMRÅDET SEX OCH SAMLEVNAD

Bakgrund

Skolverket har på regeringens uppdrag föreslagit förtydliganden i läroplanerna för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen, för att bättre stödja skolformernas utbildning och undervisning inom kunskapsområdet sex och samlevnad.

I uppdraget har Skolverket särskilt beaktat att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen.

En bakgrund till uppdraget är det som framkom i Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen. Skolinspektionens granskning visar bland annat att arbetet ofta inte kopplas till skolans värdegrundsarbete, att det finns stort behov av kompetensutveckling för lärare, bland annat vad gäller normer och HBTQ liksom hedersrelaterat våld och förtryck, att elever inte görs delaktiga i tillräckligt stor utsträckning samt att det finns brister i undervisningen, bland annat vad gäller normer och HBTQ.

Övergripande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget till förändringar i läroplanerna i syfte till att bättre stödja utbildning och undervisning inom kunskapsområdet sex och samlevnad. Vi yttrar oss i remissvaret utifrån ett jämställdhetsperspektiv och fokuserar särskilt på de delar av uppdraget som rör pornografi, hedersrelaterat våld och förtryck samt samtycke.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget till förändringar, med vissa förbehåll. Då området sex och samlevnad har tydliga beröringspunkter med de jämställdhetspolitiska målen behöver kopplingar till dessa stärkas i skrivningarna och maktperspektivet därmed förstärkas. De nu föreslagna tilläggen kan inte till fullo anses motsvara uppdraget att särskilt beakta att hedersrelaterat våld och förtryck och pornografi ingår i kunskapsområdet.

I de fall Jämställdhetsmyndigheten inte ger förslag på alternativa skrivningar bistår Jämställdhetsmyndigheten gärna Skolverket i det fortsatta arbetet.

Synpunkter på begreppet ”sexualitet och relationer”

Skolverket har tidigare haft ambition att succesivt övergå till begreppet ”jämställdhet, sexualitet och relationer” för att omnämna området, men formuleringen bedöms ha varit svår att implementera av kommunikativa skäl. I förslaget benämns området ”sexualitet och relationer”.

Jämställdhetsmyndigheten anser att det finns skäl att behålla den tidigare formuleringen där ordet jämställdhet kvarstår. Att lägga till jämställdhet skapar en kontext och en plattform för vad undervisningen ska ta sin utgångspunkt i och leda till. Det tillför vidare en maktdimension. Dessa skäl bedömer Jämställdhetsmyndigheten väger tyngre än det kommunikativa hindret.

Jämställdhetsmyndigheten anser att den inledande meningen i det nya föreslagna stycket om sexualitet och relationer under rubriken *skolans uppdrag* behöver innehålla ordet jämställdhet. När det gäller sexualitet och

relationer är jämställdhet ett fundament. Då ordet jämställdhet tas bort riskerar resterande del av stycket att förlora sin innebörd.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Enligt uppdraget ska Skolverket särskilt beakta att hedersrelaterat våld och förtryck omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen.

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på att hänvisning till FN:s barnkonvention görs i läroplanerna, inklusive skrivningen att eleverna ska få kännedom om sina rättigheter, liksom på tillägget under 2.1 respektive 2.2 *Normer och värden*: ”samt deras kroppsliga och personliga integritet”. Jämställdhetsmyndigheten instämmer också i att begreppet hedersrelaterat våld och förtryck inte bör användas i läroplanstexterna.

Skolverket har lagt till skrivningen: *Eleverna ska få kännedom om hur de kan gå tillväga för att få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan*, bland annat med hänvisning till den delen av uppdraget som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. Jämställdhetsmyndigheten anser att denna skrivning inte tillräckligt svarar mot ambitionen och att ordvalet ”otrygghet” inte på ett tillräckligt bra sätt motsvarar det som hedersrelaterat våld och förtryck innebär. ”Otrygghet” behöver kompletteras med begrepp som bättre motsvarar vad hedersrelaterat våld innebär, exempelvis ”kränkningar och våld”. Eftersom hedersrelaterat våld och förtryck främst förekommer kopplat till hemmet och i relationer inom familjen behöver skrivningen särskilt betona detta. Ett alternativt förslag kan vara ”*Eleverna ska få kännedom om hur de kan gå tillväga för att få hjälp, stöd och skydd om de upplever otrygghet, kränkningar eller våld i eller utanför skolan eller i hemmet*”. Samma formulering föreslås för motsvarande skrivning under *Rektorns ansvar*.

Pornografi

Enligt uppdraget ska Skolverket särskilt beakta att pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen. Tillägget ”*Eleverna ska även ges*

möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang” ska svara mot denna del av uppdraget.

Begreppet ”relationer och sexualitet” kan inte sägas motsvara pornografi. Pornografi omnämns i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. En stor del av pornografin framställs primärt i syfte att reproducera föreställningar om kvinnors underordning och är ett uttryck för maktutövning. Jämställdhetsmyndigheten vill därmed påpeka att tillägget inte innebär ett förtydligande kring att pornografi ska omfattas i undervisningen inom området.

Samtycke

Jämställdhetsmyndigheten är positiva till de formuleringar som avser samtycke och frivillighet, både i läroplanen för vuxenutbildningen och i övriga läroplaner som ingår i uppdraget.

Övrigt

I Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen framkom att det finns stora brister i undervisningen om normer och HBTQ. Jämställdhetsmyndigheten ser därför behov av att förtydliga ett HBTQ-perspektiv i läroplanerna.

Jämställdhetsmyndigheten noterar att Skolverket har beaktat flera av Jämställdhetsmyndighetens synpunkter i samband med tidigare översyn av läroplanerna vilket välkomnas. Jämställdhetsmyndigheten instämmer i Skolverkets bedömning att läroplanerna som helhet bör bli föremål för en översyn.

REMISSVAR

2019-04-17

Diarienumr: 2019/89 1.4-2

För Jämställdhetsmyndigheten

.....

Lena Leed, Ställföreträdande GD

.....

Johanna Sjons, Senior utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningscheferna Annika Olsson, Berit Jernberg och verksjuristen Anne Terdén deltagit.

Jämställdhetsmyndigheten

Box 73, 424 22 Angered

Besöksadress: Angereds Torg 9

info@jamy.se

www.jämställdhetsmyndigheten.se